

ЛІТЕРАТУРА

1. Бріжати́й О. В. Становлення та розвиток Сокільського руху на Сумщині як форма фізичного та духовного розвитку молоді / О. В. Бріжати́й, А. В. Леоненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : збірник наукових праць / [під ред. С. С. Єрмакова]. – Х. : ХХПІ, 2001. – № 3. – С. 10–14.
2. Вацеба О. М. «Соколи» та «Січі» – провісники Національної Армії / О. М. Вацеба // Військо України. – 1993. – Ч. 2–3. – С. 90–94.
3. Грушевський М. Сучасне сокільство й наука нашої минувшини / М. Грушевський // Громадський вісник. – 1923. – 17 січня. – Ч. 12. – С. 6.
4. Леоненко А. В. Передумови виникнення та розвитку Сокільського руху / А. В. Леоненко // Молода спортивна наука України : зб. Вип. 7. Т. 1. – Львів : ЛДІФК, 2003. – С. 118–119.
5. Підлісний В. І. Парадигма Сокільського виховання майбутнього вчителя фізичної культури / В. І. Підлісний, О.В. Бріжати́й, А.В. Леоненко. – Суми : Вид-во «Мак Ден», 2011. – 142 с.

РЕЗЮМЕ

А. В. Леоненко. Формирование Сокольской модели физкультурного образования.

В статье раскрыто содержание и основные принципы построения Сокольской модели физкультурного образования. Обоснована возможность ее использования как современной инновационной педагогической технологии в подготовке будущих учителей спортивных специальностей.

Ключевые слова: Сокольское движение, модель, молодежь, идеология, воспитание, духовное развитие, физическое развитие.

SUMMARY

A. Leonenko. Forming of Sokol model of physical education.

Maintenance and basic principles of construction of Sokil'skoy of model of athletic education open up in the article. Possibility of its use is marked as modern innovative pedagogical technology in preparation of future teachers of sporting specialities.

Key words: Sokol motion, model, young people, ideology, education, society, spiritual, physical development.

УДК 37.013.78

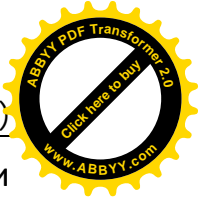
О. В. Лобова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ (XX століття)

У статті висвітлено основні етапи становлення та розвитку вітчизняної системи загальної музичної освіти ХХ ст. Стилю охарактеризовано діяльність провідних музикантів-педагогів цього періоду та їхній внесок у розвиток музичної педагогіки школи. Визначено дидактичні положення та методичні ідеї, які є актуальними для сучасної музичної освіти школярів.

Ключові слова: загальна музична освіта школярів, становлення та розвиток системи освіти, підручник з музики.

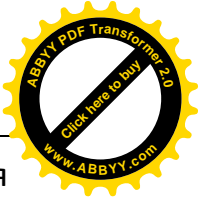
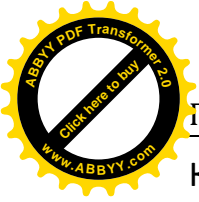
Постановка проблеми. Минуле століття можна назвати «проривним» щодо становлення теоретичних і практичних основ музичного навчання, адже саме у цей період були визначені та розвинені провідні ідеї музичної дидактики. Актуальність сучасного наукового осмислення музично-педагогічних здобутків ХХ століття зумовлюється тим, що сформульовані у ті часи положення і нині визначають певні напрями педагогічних пошуків у галузі музичної освіти. Аналіз дидактико-методичних ідей провідних музикантів-педагогів цього періоду сприятиме більш об'єктивному та ґрунтовному розумінню «витоків» вітчизняної музичної педагогіки й розкриватиме нові можливості для розбудови сучасної теорії та методики музичного навчання школярів.

Аналіз актуальних досліджень. Становленню національної системи музичного навчання присвячено різнобічні історико-педагогічні дослідження (А. Кречківський, О. Михайличенко, О. Олексюк, С. Сірополко, Ф. Титов, Л. Хлебникова та ін.), а також праці вітчизняних мистецтвознавців (Н. Герасимова-Персидська, І. Драч, О. Зінченко, Л. Кияновська, К. Шамаєва та ін.). Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробили наукові праці фахівців (М. Гордійчук, О. Комаровська, А. Кудрицький, О. Шреєр-Ткаченко) щодо життя і творчості видатних музикантів і педагогів, а саме: М. Лисенка, Ф. Колесси, К. Стеценка, Д. Леонтовича, Д. Кабалевського та ін.

Водночас, за свідченням О. Олексюк, сфера української мистецької освіти «виявилася в певній мірі віддаленою від світової науки, недостатньо відомою світовому співтовариству. В той же час вітчизняною мистецькою освітою нагромаджений потенціал, який може суттєво збагатити педагогічну науку і вплинути на її розвиток» [4, 19]. Отже, доба становлення та розвитку ідей загальної музичної освіти становить безумовний інтерес для сучасного вчителя як «колисанка» дидактико-методичних ідей культуротворчої музичної освіти.

Мета статті – проаналізувати основні віхи становлення та розвитку системи загальної музичної освіти школярів ХХ століття з визначенням положень, перспективних для розбудови сучасної системи загальної музичної освіти школярів.

Виклад основного матеріалу. Перші спроби започаткування вітчизняної наукової теорії музичного навчання були зроблені у працях українських педагогів-музикантів М. Лисенка, О. Кошиця, Ф. Колесси,

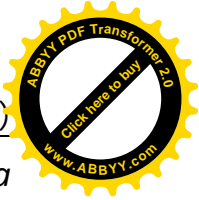
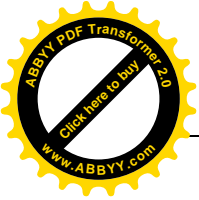

К. Стеценка, Д. Леонтовича та ін. На цей період припадає й зародження прогресивних ідей уведення музичної освіти у діяльність загальноосвітніх навчальних закладів. Так, на з'їзді «з питань організації доцільних розваг жителів Харківської губернії» зазначалося, що музична освіта населення має відбуватися через *школу*, товариства й народні співацькі класи.

За визнанням фахівців (М. Гордійчук, А. Кудрицький, О. Шреєр-Ткаченко), значну роль у становленні шкільної музичної освіти відіграв український композитор, диригент, педагог *Микола Леонтович* (1877–1921). Закінчивши духовну семінарію, він відмовився від кар'єри священика і подальше життя присвятив викладанню співу та збиранню народних пісень; учителював, організовував дитячі хори та оркестри, згодом увійшов до складу Музично-драматичної школи, відкритої М. Лисенком [3, 449]. Найбільшого виховного значення у формуванні людини М. Леонтович надавав хоровому співу, особливо відзначаючи виховний потенціал народної пісні. Саме на народному мелосі, наголошував композитор, має будуватися вся музична освіта школярів.

У 1918 році М. Леонтович видав підручник «Сольфеджіо» та низку методичних розробок з питань навчання співу. Ці праці широко використовувалися на курсах хорового співу, що почали діяти у Києві з 1918 року, часто на базі загальноосвітніх шкіл. Спираючись на праці К. Ушинського, Л. Толстого, М. Лисенка, композитор-педагог будує струнку систему музичного навчання учнів на основі народної пісні. На жаль, трагічна загибель обірвала педагогічні пошуки митця, а його методичні ідеї стали доступні для вивчення лише наприкінці 90-х років ХХ ст.

Згідно з історичними документами, реалізація задуму становлення системи масової музичної освіти припадає на післяреволюційний період. За постановою Наркомпросу України 1919 року, співи в обсязі двох годин на тиждень були одним із п'яти (!) предметів, що вивчалися у 1–4 класах [6, 39]. Завдання уроків музики, сформульовані у програмах тих часів, звучать досить сучасно: «Мета викладання музики – торкнутися й розкрити в учнів ту сторону їхньої духовної сутності, якої лише музика може глибоко торкнутися» (1918); «мета музики вбачається у розкритті духовної сутності особистості» (1919); «...завданням загальної освіти є, головним чином, розвиток людини» (1921).

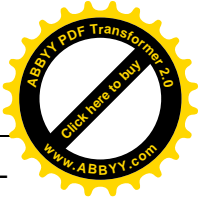
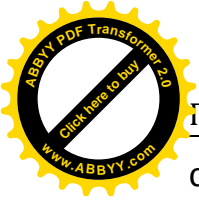

Цей період був відзначений прогресивною діяльністю *Кирила Стеценка* (1882–1922), що зосереджував увагу на музичному вихованні у школах, а також на необхідності підготовки вчителів для них. К. Стеценко створив: «Програма навчання співу, складена для єдиної школи, та пояснювальна записка до неї», посібники «Українська пісня в народній школі» (1917), перший український посібник з методики викладання співу в школах «Початковий курс навчання дітей нотному співу» (1918), додатком до якого став «Шкільний співаник», інші збірники пісень для учнів («Луна» тощо).

Методичні погляди педагога спиралися на прогресивні ідеї того часу: визнання виховної ролі музики, дидактичні принципи генетичної послідовності викладання матеріалу, введення аналітико-порівняльного та евристичного методів; поєднання співу з рухами, іграми і танцями, драматизацією; широке використання наочних засобів навчання, зокрема графічного зображення гами у вигляді драбинки, сходів (у подальшому ця ідея була ґрунтовно розроблена болгарським педагогом Б. Тричковим як «столбіца»). Віддаючи належне народній пісні, К. Стеценко звертав особливу увагу на естетичний вплив співу.

На жаль, прогресивні ідеї К. Стеценка не здобули достатньої підтримки у сучасників, як і творчі доробки українського композитора *Якова Якименка*, відомого під прізвищем *Степовий* (1883–1921). Він мав різнобічний досвід педагогічної діяльності: викладав спів у петербурзьких гімназіях і Київській консерваторії, очолював музичну секцію при відділі народної освіти Київського губревкому. Творчим відображенням педагогічних поглядів композитора стали гармонізації 50 українських народних пісень, численні інструментальні п'єси та збірники пісень «Малим дітям» (1911), «Кобзар» (1919), «П'ять шкільних хорів» (1920), «Проліски» та «Шкільні хори» (1921). Продовжуючи традиції своїх видатних сучасників, Я. Степовий убачав основою музичної освіти школярів народну пісню. За задумом педагога, виконання пісень має супроводжуватися елементами танцю, театралізації, фольклорних обрядів. Ці тенденції знайшли продовження у працях багатьох українських педагогів-музикантів.

Відомий діяч української музичної культури і педагог *Василь Костів* (1880–1938), який працював під псевдонімом *Верховинець*, спрямував свою роботу на розробку методик, заснованих на народних традиціях

синкретичного поєднання співу з рухом, обґрунтував використання пісень-ігор з метою музично-естетичного виховання й творчого розвитку дітей. Вінцем теоретичної й практичної роботи В. Верховинця стала збірка «Весняночка» (1928). До неї увійшли методично розроблені пісні-ігри для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, які використовуються і в сучасних програмах з музики.

Отже, перша третина ХХ століття була відзначена активною розробкою проблем загальної музичної освіти українськими педагогами та митцями.

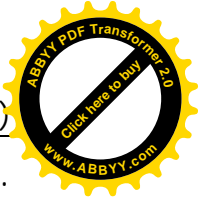
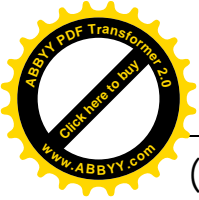
Подібні процеси відбувалися і в російській школі, де викладання музики ґрунтувалося на педагогічних ідеях Б. Асаф'єва, Н. Брюсової, В. Каратигіна, В. Шацької, Б. Яворського та ін. Інноваційний розвиток теорії музичного виховання насамперед позначився на створенні низки навчальних програм радянського періоду, в яких роль музичної освіти у становленні особистості визначалася неоднорідно: від надання їй функцій формування суто музичних знань, умінь і навичок до розуміння її як засобу духовного зростання дитини.

Проте складна соціальна й економічна ситуація у країні помітно гальмувала розвиток музично-освітньої галузі, а громадянська війна та повоєнна розруха відкинули рівень музичної освіти школярів на кілька десятиріч назад. За даними дослідників, незважаючи на активну розробку питань музичного виховання, до кінця 30-х років рівень музичної підготовки в загальноосвітніх закладах не досяг навіть дореволюційного.

Жорстокий удар по освітній системі країни був завданий у роки Другої світової війни. Проте вже у програмі 1943 року йдеться про необхідність підняти загальний культурний рівень і розширити музичний кругозір дітей, прищепити їм інтерес та любов до музики. Починаючи з 1948 року, мета музичної освіти формулюється, за словами О. Апраксіної, не вузько, як «суто музична», а у плані вирішення загальних завдань школи [1, 49].

Лише у середині ХХ століття система музичної освіти школярів почала прогресивно розвиватися, живлячись і національними, і зарубіжними дидактико-методичними здобутками, що позначилося на змісті шкільних програм. У програмі 1965 року навчальному предмету було повернуто назву «Музика», а урок музики вперше розглядався як урок мистецтва.

Значний внесок у становлення теорії та методики музичної освіти зробив український композитор і педагог *Станіслав Людкевич*

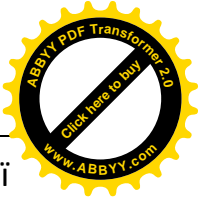
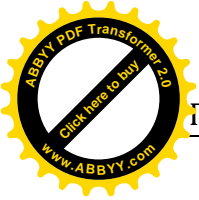
(1879–1979), який тривалий час викладав у гімназіях Львова, Перемишля. В основу його системи розвитку музичного слуху покладене комплексне використання рухів, метроритмічних і звуковисотних вправ. Вагомим здобутком митця, який відгукнувся у концепціях музичної освіти ХХ–ХХІ століть, стала ідея розуміння пісні, танцю, маршу як першооснови усіх жанрів музики («Загальні основи музики», 1913–1921).

Аналіз наукової спадщини видатних українських педагогів-музикантів свідчить про те, що деякі їх ідеї перегукуються або збігаються із зарубіжними концепціями, які традиційно вважаються визначальними для розвитку музичної освіти ХХ століття, зокрема системами масового музичного виховання Е. Жак-Далькроза, К. Орфа, З. Кодая. Так, розробки В. Верховинця та С. Людкевича щодо поєднання музики з рухом суголосні ідеям Е. Жак-Далькроза.

У 60–70-ті роки ХХ століття до світової скарбниці гуманістичної педагогіки увійшло ім'я видатного вченого *Василя Сухомлинського* (1918–1970), творця теорії цілісного підходу до формування всебічно розвиненої особистості. Ґрунтуючись на гуманістичних ідеях класичної педагогічної спадщини, він поставив у центр своєї концепції самоцінність особистості дитини та розробив цілісну систему всебічного розвитку школяра як «створення індивідуального людського багатства, яке поєднує високі ідейні переконання, моральні якості, естетичні цінності, культуру матеріальних і духовних потреб» [7, 69].

У системі В. Сухомлинського музика постає одним із найважливіших, унікальних і незамінних засобів виховання особистості, що має надавати емоційного й естетичного забарвлення всьому духовному життю людини. На його думку, пізнання світу, почуттів не можливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику, насолоджуватися нею.

У працях В. Сухомлинського різнобічно акцентується культуротворча функція музичного мистецтва. Культура виховного процесу, як наголошував педагог, багато в чому визначається тим, наскільки шкільне життя наповнене духом музики. Адже вона – «могутнє джерело думки», і «без музичної освіти неможливий повноцінний розумовий розвиток»; а ще – «найсприятливіший фон, на якому виникає духовна спільність вихователя і дітей».

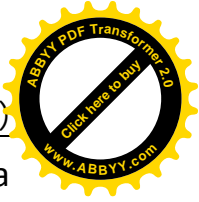
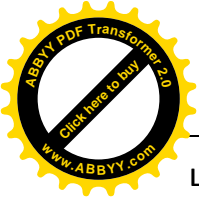
Уміння слухати і розуміти музику педагог уважав ознакою естетичної культури дитини, а формування її музичної культури – однією з найважливіших умов становлення моральної культури. За В. Сухомлинським музика є найчарівнішим, найтоншим засобом залучення до добра, краси, людяності. Завдяки ній у людині пробуджується уявлення про піднесене, величне, прекрасне не лише в навколишньому світі, а й у самій собі. Отже, як підсумовується у книзі «Серце віддаю дітям», музика – потужний засіб не лише педагогічного впливу, а й самовиховання.

Запропоновані педагогом методи залучення дітей до музичного мистецтва засновані на розумінні тісного зв'язку музики з природою, життям, духовним світом людини. Так, сприймання музичного твору пропонується організовувати з використання «музичного фону» – музики природи, музики життя; перед розучуванням пісні – здійснювати мандрівки у «світ краси» тощо.

Оцінюючи внесок В. Сухомлинського у становлення концепції музичної освіти, можна стверджувати, що він став засновником загальнорозвивального, загальновиховного та загальнокультурного розуміння ролі шкільного навчання музики. Недаремно саме його слова стали епіграфом до найбільш ґрунтовної та новаторської концепції загальної музичної освіти ХХ століття: «Музичне виховання – це не виховання музиканта, а насамперед виховання людини».

Концепцію музичної освіти школярів, створену в результаті розвитку теорії та практики музичного виховання і розпочату процитованими словами В. Сухомлинського, вважають вінцем музично-педагогічної думки ХХ століття. Вона була розроблена колективом співробітників лабораторії музичного навчання при НДІ шкіл під керівництвом російського композитора, педагога, диригента, музичного діяча *Дмитра Кабалевського* (1904–1987). Проголошений ним девіз «Урок музики – урок мистецтва» і сьогодні значною мірою визначає стратегію і тактику музичної освіти підростаючого покоління.

Робота над програмою розпочалася у 70-ті роки. Її концептуальні засади були викладені у публікації в «Учительській газеті» 1974 року; у 1976–1977 роках була видана програма для 1–3, у 1976–1979 – для 4–7 класів. З 1981 року цілісна програма набула статусу обов'язкової для загальноосвітніх закладів різних республік СРСР, у тому числі України. Згодом

ця програма, створена для трирічної початкової школи, була доповнена навчальним курсом для 6-річних першокласників (автор Н. Ветлугіна).

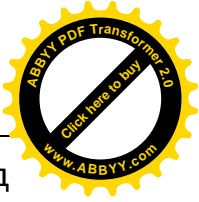
Аналіз методичної системи Д. Кабалевського (О. Апраксіна, Л. Дмитрієва, О. Ростовський, Л. Хлебникова, Л. Школяр) свідчить про те, що вона ввібрала найкращий світовий досвід музичного розвитку дітей. Яскраво відчуються відголоски провідних ідей Е. Жак-Далькроза, К. Орфа, З. Кодая: масове спрямування музичної освіти, опора на фольклорні джерела, використання хорового співу («Кожен клас – хор»). Ідея розуміння пісні, танцю та маршу як «трьох китів» музики, що стала «візитівкою» програми, висловлена понад півстоліття тому назад С. Людкевичем.

Принциповою новизною педагогічної системи Д.Кабалевського вважають її гуманістичне спрямування на становлення музичної культури як частини духовної культури особистості. Проведене нами дослідження розвитку вітчизняної музично-педагогічної думки засвідчило суголосність цієї ідеї вченню про розвиток духовного світу особистості Г. Сковороди, проте саме Д. Кабалевський конкретизував її щодо площини загальної музичної освіти.

Тому можна погодитися з думкою Л. Школяр про те, що «з появою наукової школи Д. Кабалевського в педагогіці мистецтва зроблено вирішальний крок до розуміння системи освіти в її справжній історичній і генетичній суті. Адже в рамках цієї наукової школи концепція викладання музики як мистецтва із самого початку постала як віддзеркалення самої педагогіки як мистецтва і призначення всієї освіти загалом – бути культуровідповідною... Будь-який урок у школі має розглядатися як *явище культури*» [8, 7].

Отже, програмою Д. Кабалевського було закладено основи розуміння музичної культури як невіддільної складової духовного світу людини та розпочато принципово новий етап у розвитку загальної музичної освіти. Головну ознаку цього етапу можна визначити словами О. Рудницької: перенесення акценту з вивчення самого предмета на його використання як засобу культуротворчого формування учня – «через кваліфіковане спілкування з мистецтвом до розвитку повноцінної особистості» [5, 3–4].

Доцільність такої постановки проблеми підтверджується аналізом провідних «посткабалевських» програм з музики, зокрема створених

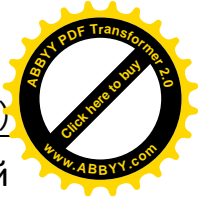

українськими авторами. Серед завдань, поставлених ними перед музичною освітою, – формування музичної культури особистості як частини її духовної культури на основі українського фольклору (З. Бервецький, Р. Марченко, О. Ростовський, Л. Хлебникова); підготовка дітей до життя і творчості на основі традицій; виховання не лише знавців і шанувальників, а й активних творців музичного мистецтва (А. Авдієвський, А. Болгарський); забезпечення більш повного загального та культурного розвитку дитини (З. Жофчак). Безумовно, усі ці завдання мають прогресивну культуротворчу спрямованість. Інша річ, що досить часто висока мета буває «не підкріплена тотожним змістом і спрямованістю програм» або «зведена до простого накопичування музичних знань, умінь і навичок» [2, 59].

Зміна парадигми навчання поставила нові вимоги до музичної освіти, які, у свою чергу, зумовили необхідність створення нових шкільних *підручників з музики*. Слід зазначити, що на той період українська загальноосвітня школа мала певний історичний арсенал навчальних книг з музичного мистецтва М. Лисенка, Я. Степового, М. Леонтовича, К. Стеценка, Ф. Колесси.

У 1961 році у видавництві «Радянська школа» були видані посібники та підручники зі співів для 1–3 класів (автори: О. Раввінов, С. Брандель, І. Ситко; О. Раввінов, М. Яценко). У 70-ті роки у видавництві «Музична Україна» вийшли підручники з музики українських авторів: В. Істоміна; О. Андросової, О. Раввінова (3 кл.); В. Їжака, Я. Крушельницького, В. Лужного; О. Андросової; посібник А. Верещагіної, З. Жофчака «Зо, ві, йо...» тощо.

Із середини 70-х років в українській школі використовувалися підручники «Музика», підготовлені колективами російських авторів: М. Румер, Т. Бейдер, Л. Данилевською; О. Гембицькою, Л. Левандовською, О. Очаківською; Ю. Алієвим та ін. Аналіз цих книг засвідчує, що, попри різноманітність авторських колективів, усі підручники близькі за структурною побудовою, змістовно-орієнтованим стилем викладення навчального матеріалу та запропонованими формами роботи, що ґрунтуються на традиційному для музичної освіти поєднанні трьох складових: співу, слухання музики, вивчення музичної грамоти. Зміст підручників здебільшого спрямований на розвиток музичних здібностей і формування патріотичних почуттів молодших школярів.

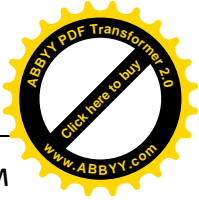
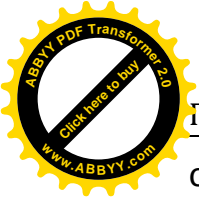

У 80-ті роки, коли програма Д. Кабалевського поширилася на освітній простір України, у галузі музичного підручникотворення спостерігається певний «вакуум» і відверта потреба в інноваційних змінах, оскільки існуючі, видані раніше книги значною мірою застаріли, а нові підручники на той час розроблені не були. Так, у цей період було видано лише посібник А. Верещагіної, З. Жофчака «Зо, ві, йо...» для 1 класу (К., 1987). Отже, розробка та впровадження нової програми не були підкріплені створенням відповідних підручників.

В останні роки ХХ століття з'являється низка посібників українських авторів, що відобразили різноманітні підходи до музичної освіти школярів: пробний підручник для 1–2 класів «Музичний букварик» Р. Дверія (1997); посібники «Музика» для 1–2 класів В. Лужного (1997–1998); навчальні посібники для 2 (1) класу «Здрастуй, Музико!», «Світ чарівних звуків» О. Лобової (1996–1998); зошити для практичних занять «Вчимося музики» В. Островського, М. Сидора (з 1998 р.); додаткові посібники «Музична грамота в малюнках» (Р. Дверій, 1994), «Педагогічні пісні» (С. Стельмашук, 1997), «Буквар сопілкаря» (М. Печенюк, П. Леонтієв, 1998), «Музична хрестоматія» (М. Печенюк, 1999), «Сопілка» (Я. Мазур, 1999) тощо. У цих книгах спостерігається суттєве змістове та технологічне оновлення, активна розробка ігрових, творчих методів навчання. Водночас, актуальною залишається проблема створення нового підручника з музики, спрямованого на цілісну реалізацію ідеї формування музичної культури школярів як провідного завдання музичної освіти.

Висновки. Отже, аналіз еволюції вітчизняної музично-педагогічної думки ЗАСВІДЧИВВ, що в українській музичній педагогіці було створено необхідний науковий доробок для побудови та подальшого розвитку сучасної системи шкільної музичної освіти. Відбувалося поступове становлення поглядів на музичну освіту як засіб формування не суто музичних, а різнобічних культурних якостей людини. Багатовіковий шлях сходження до духовного розуміння феномену музичної культури увінчала програма, створена під керівництвом Д. Кабалевського, започаткувавши нову «добу» у розвитку теорії та практики загальної музичної освіти, у тому числі української.

Можна констатувати, що на зламі тисячоліть склалися об'єктивні передумови для постановки проблеми формування музичної культури

особистості як провідного завдання шкільних уроків музики. Разом з тим виникла гостра потреба у постановці цієї мети не лише на національний ґрунт (що значною мірою було зроблено авторами українських програм), а й на нові методологічні засади організації загальноосвітньої системи. Ці процеси стали ознакою початку нової доби української музичної педагогіки XXI століття, відзначеної глобальним впливом сучасних педагогічних тенденцій.

Перспективи подальших наукових розвідок ми пов'язуємо з дослідженням музично-педагогічних ідей окремих видатних педагогів (К. Ушинського, В. Сухомлинського, М. Монтесорі та ін.) і сучасного стану розбудови системи загальної музичної освіти школярів.

ЛІТЕРАТУРА

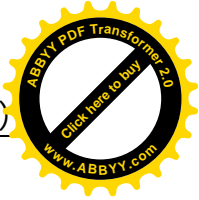
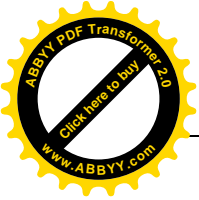
1. Апраксина О. А. Методика музикального виховання в школі : учеб. пособ. [для студ. пед. ин-тов] / О. А. Апраксина. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
2. Грисюк О. М. До проблеми становлення сучасної системи освіти й музичного виховання / О. М. Грисюк // Художня освіта і проблеми виховання молоді : зб. наук. ст. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 57–64.
3. Комаровська О. А. Леонтович М. Д. / О. А. Комаровська // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 449.
4. Олексюк О. М. Розвиток фундаментальних досліджень у галузі мистецької педагогіки / О. М. Олексюк // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів наук.-методол. семінару. – Чернівці : Зелена Буковина, 2007. – С. 19–20.
5. Рудницька О. П. Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості / О. П. Рудницька // Художня освіта і проблеми виховання молоді : зб. наук. ст. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 3–10.
6. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підр. [для студ. пед. ф-тів] / О. Я. Савченко. – К. : Генеза, 1999. – 368 с.
7. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 1. – С. 55–206.
8. Школяр Л. Освітня галузь «Мистецтво» у системі культуровідповідної освіти / Л. Школяр // Мистецтво та освіта. – 2006. – № 3. – С. 6–7.

РЕЗЮМЕ

О. В. Лобова. Становление и развитие системы общего музыкального образования школьников Украины (xx ст.).

В статье освещены основные этапы становления и развития отечественной системы общего музыкального образования XX ст. Кратко охарактеризована деятельность ведущих музыкантов-педагогов этого периода и их вклад в развитие музыкальной педагогики школы. Определены дидактические положения и методические идеи, которые являются актуальными для современного музыкального образования школьников.

Ключевые слова: общее музыкальное образование школьников, становление и развитие системы образования, учебник по музыке.

SUMMARY

O. Lobova. Formation and development of system of the general music education of schoolchildren of Ukraine (XX century).

In article the basic stages of formation and development of domestic system of general music education XX age. In article opened activity of leading musicians-teachers of this period and their contribution to development of musical pedagogics of school is is short characterised. The accent is made on didactic positions and methodical ideas which are actual for modern music education of schoolboys.

Key words: the general music education of schoolboys, formation and development of an education system, the textbook on music.

УДК 372.853

Ю. С. Мельник

Інститут педагогіки НАПН України

ЗМІСТ І СТРУКТУРА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «ПРИКЛАДНІ ЗАДАЧІ З ФІЗИКИ»

У статті розглянуто проблеми профільного навчання учнів старшої школи. Запропоновано змісту, особливостей конструювання навчальної програми курсу за вибором «Прикладні задачі з фізики».

Ключові слова: профільне навчання, курси за вибором, прикладні задачі з фізики, навчальна програма.

Постановка проблеми. Проблеми модернізації змісту шкільної фізичної освіти, забезпечення можливостей для рівного доступу до здобуття якісної загальноосвітньої, профільної та початкової допрофесійної підготовки, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності, в умовах реформування сучасного суспільства потребують профілізації старшої ланки загальноосвітньої школи, орієнтованої на індивідуалізацію навчання фізики з урахуванням реальних вимог ринку праці. Гнучка система профілів природничо-математичного напрямку, кооперація із закладами початкової, середньої та вищої професійної освіти, посилення ролі різнорівневого навчання фізики забезпечують соціалізацію учнів, їх адаптацію до виробничих відносин та професійну орієнтацію.

Зміст профільного навчання фізики відображено в базовому загальноосвітньому, профільних та курсах за вибором. Задоволення власних освітніх потреб, розвиток індивідуальних здібностей, побудова навчальних програм пов'язані з вибором певного профілю навчання, де враховано інтереси учнів, особистісні перспективні життєві проекти. Курси за вибором доповнюють і розвивають можливості навчального предмета у задоволенні різноманітних освітніх потреб старшокласників.